

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 378.146

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-6-12

Дуліба Євгенія Володимирівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного права
та галузевих дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного
господарства та природокористування,
email: dulibayevheniia@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2651-4977>

Гришко Вікторія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
відновного правосуддя та приватної детективної діяльності
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного
господарства та природокористування,
email: v.i.grichko@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7512-0005>

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ
УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ**

У статті досліджуються проблеми забезпечення академічної доброчесності в освітньо-науковому просторі України, а також чинники, які зумовлюють виникнення та поширення академічних правопорушень. Встановлено, що сьогодні ситуація у сфері вищої освіти є предметом численних дискусій, а відтак викликає неоднозначну оцінку як експертів, так і звичайних громадян України. Як наслідок, нині в нашій державі спостерігається стрімке погіршення якості академічної культури, що, головним чином, зумовлене нівелюванням цінностей вищої освіти й зорієнтованістю значної частини студентської молоді лише на отримання формальних атрибутів навчання, а не на здобуття важливих професійних компетентностей.

У ході дослідження встановлено, що академічна доброчесність – це багатогранна філософська концепція, яка складається з багатьох правових та морально-етичних принципів і правил, що підлягають застосуванню не лише безпосередньо здобувачами освіти, але й науково-педагогічними працівниками, які активно ведуть дослідницьку діяльність.

Встановлено, що академічну доброчесність справді потрібно вважати ефективним способом покращення соціально-політичного іміджу України серед інших держав світу, водночас, щоб цей механізм працював належним чином, потрібно забезпечити його стале виконання не тільки на централізованому, але й на локальному рівні. Для цього повинні бути залучені органи державної влади України, зокрема Верховна Рада України, а також заклади освіти різного типу. З огляду на це, автором визначено, що проблема академічної недоброчесності потребує системного підходу та спільних зусиль здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Першим дієвим кроком до забезпечення академічної доброчесності повинно бути прийняття спеціалізованого Закону України, який належним чином регламентуватиме питання академічної відповідальності в разі вчинення відповідного правопорушення.

Ключові слова: академічна доброчесність, заклади вищої освіти, академічна культура, академічна відповідальність, академічні правопорушення, моральні та етичні принципи поведінки.

**Duliba Ye., Gryszko V. ACADEMIC INTEGRITY IN THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC SPACE OF
UKRAINE: SOCIAL CHALLENGES AND PROSPECTS FOR IMPROVEMENT**

The problems of ensuring academic integrity in the educational and scientific space of Ukraine have analyzed, as well as the factors that determine the emergence and spread of academic offenses. It has established that today the situation in the field of higher education is the subject of numerous discussions, and therefore causes ambiguous assessment by both experts and ordinary citizens of Ukraine. As a result, today in our country there is a rapid deterioration in the quality of academic culture, which is mainly due to the levelling of the values of higher education and the orientation of a significant part of students only to obtain formal attributes of education, and not to acquire important professional competencies.

The study found that academic integrity is a multifaceted philosophical concept that consists of many legal, moral and ethical principles and rules. Students, researchers and teachers should use these principles in their daily activity.

It has established that academic integrity should indeed be considered an effective way to improve the socio-political image of Ukraine among other countries of the world, while for this mechanism to work properly, it is necessary to ensure its sustainable implementation not only at the centralized but also at the local level. For this purpose, the public authorities of Ukraine, in particular the Verkhovna Rada of Ukraine, as well as educational institutions of various types should be involved. In view of this, the author determines that the problem of academic dishonesty requires a systematic approach and joint efforts of students and academic staff. The first effective step towards ensuring academic integrity should be the adoption of a specialized Law of Ukraine, which will properly regulate the issue of academic liability in case of committing a relevant offense.

Key words: academic integrity, higher education institutions, academic culture, academic responsibility, academic offenses, moral and ethical principles of behavior.

Постановка проблеми. Друга половина ХХ століття відзначилася остаточним вибором світової спільноти вступити в епоху інформаційного суспільства, що мало наслідком використання у всіх сферах соціального життя новітніх технологій електронного зв'язку, у тому числі мережі Інтернет. Швидкі темпи глобалізації мережевого соціуму щодо необмеженого доступу до електронних бібліотек, різноманітних веб-сайтів освітнього, пізнавального та розважального характеру. Однак, поряд з очевидними перевагами, інформатизація суспільства також сприяла виникненню й поширенню особливих типів правопорушень, зміст яких розкривається через неправомірне й корисливе застосування інформаційно-телекомунікаційних засобів під час здобуття освіти та під час ведення наукової і педагогічної діяльності.

Сьогодні в Україні спостерігається стрімке погіршення якості академічної культури, що зумовлене нівелюванням цінностей вищої освіти й зорієнтованістю значної частини студентської молоді лише на отримання формальних атрибутів навчання, а не на здобуття важливих професійних компетентностей.

Деформація суспільної свідомості, підсилена відсутністю дієвого механізму співпраці вищих навчальних закладів і роботодавців, призводить до того, що студенти не вважають набуті знання запорукою життєвого успіху, можливість для омріяного працевлаштування та гідної оплати праці. Так, згідно з результатами дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва, з 2015 року й донині в Україні фіксується найвищий рівень заохочення школярів до здобуття вищої освіти – майже 80% молоді віком до 20 років вважає, що повинна здобути вищу освіту для опанування омріяної професії. Водночас, як свідчать результати соціологічного опитування, ситуація суттєво змінюється, коли молодь потрапляє до університетського середовища: так, тільки 33,4% студентів справді відчують мотивацію до отримання професійних знань, 41,5% студентів не змогли ґрунтовно пояснити мотиви свого перебування у вищому навчальному закладі, ще 25,1% - відмовилися від проходження соціологічного опитування, що може свідчити про їхню незацікавленість у розвитку освітнього простору України [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення принципів академічної доброчесності в освітньо-науковому просторі України й зарубіжних держав є вкрай важливим та актуальним питанням досліджень таких вітчизняних науковців, як І.І. Андрощук, З.В. Стежко, Н.С. Шалімова [2], В.М. Гриньова [3], А.В. Недипіч [4], Є.В. Недогібченко [5], Д.О. Сопова [6], В.І. Теремецький, О.Є. Аврамова, А.В. Грубінко, Л.В. Крупнова, К.М. Лісогорова [7; 8], О.В. Чумак [9]. Поряд з цим, віддаючи належне напрацюванням дослідників, зауважимо, що проблема дотримання академічної доброчесності в Україні як важливого психологічного й соціального явища об'єктивної дійсності досі залишається не повністю дослідженою.

Мета статті – проведення комплексного та системного аналізу концептуальних засад формування академічної доброчесності в освітньо-науковому просторі України, а також визначення основних рушійних чинників, які зумовлюють нівелювання якості вітчизняної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безсумнівно, що одним із найважливіших аспектів професійної підготовки студентів у закладі вищої освіти є формування академічної культури, що, за словами В. Гриньової, передбачає відданість певним цінностям не тільки під час виконання професійних обов'язків, але й у повсякденному житті. Фундаментальною засадою під час підготовки студентів повинно бути надання викладачами таких знань, умінь і навичок, які допоможуть професійно й сумлінно виконувати службові обов'язки, а також які створять можливість ефективно розбудовувати морально-правове громадянське суспільство України. На переконання автора, у цьому аспекті значну роль відіграє бажання дотримуватися основоположних засад академічної доброчесності, яка вважається одним із основних функціональних елементів професійного становлення особистості [3].

Відповідно до статті 6 Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» однією із засад державної політики у сфері освіти є академічна доброчесність, яка тлумачиться законодавцем як «... сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [10]. Іншими словами, у визначенні академічної доброчесності, яка пропонується цим Законом, акцентується увага на дотримання етичних (деонтологічних) принципів щодо процесів навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності. Академічними обов'язками науково-педагогічних працівників є, по-перше, добросовісне використання посилань на джерела інформації в разі застосування ідей і розробок інших науковців, по-друге, дотримання чинних норм вітчизняного й міжнародного законодавства про авторське право й суміжні права, по-третє, надання науково-педагогічному й студентському колективу актуальної та достовірної

інформації про методику й результати власних і використаних досліджень. На наше переконання, вже більше століття основним обов'язком науково-педагогічних працівників залишається контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти, а також об'єктивне й неупереджене оцінювання результатів їхнього навчання.

Що ж стосується самих школярів і студентів, то Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» встановлює, що здобувачі освіти зобов'язані самостійно виконувати поставлені перед ними навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю (виняток становлять лише ті здобувачі освіти, які мають відповідні потреби). Подібно до науково-педагогічних працівників, школярі й студенти зобов'язані добросовісно використовувати посилання на джерела інформації інших науковців, а також дотримуватися чинних норм про охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, законодавчих норм щодо авторського й суміжних прав [10].

За словами О. Чумак, витоки сучасної академічної доброчесності сягають середини ХХ століття, коли після великого соціологічного опитування, ініційованого кількома провідними науковими установами США, виявилось, що 75,5% опитаних студентів систематично використовують різні технічні засоби для списування на екзаменах та інших видах підсумкових контролів. Після цієї резонансної новини більшість університетів США почали декларувати серед основних вимог до студентів доброчесне ставлення до процесу навчання [9].

На переконання Є. Недогібченко, академічна доброчесність (пер. з англ. – *academic integrity*) – це багатогранна категорія, яка визначає систему правових та морально-етичних принципів і правил при здобутті вищої освіти та наданні послуг із вищої освіти, які в сукупності забезпечують високу якість отриманих навчальних та наукових результатів. У перекладі з латині іменник «*integrity*» означає «довершеність, повнота, цілісність» психологічного стану людини, який відзначається її внутрішньою гармонією, стійкістю і послідовністю загальноприйнятого морального образу. У зв'язку з цим, дослідниця зазначає, що сьогодні мораль усе ще виступає консолідуючою силою людства, яке прагне жити серед доброчесних особистостей зі сталими моральними якостями, і зауважує, що категорія «доброчесність», як і два-три століття тому, досягається насамперед завдяки належній освіті та вихованню [5].

На нашу думку, академічну доброчесність справді потрібно вважати ефективним способом покращення соціально-політичного іміджу України серед інших держав світу, які розвиваються, водночас, щоб цей механізм працював належним чином, потрібно забезпечити його стале виконання не тільки на централізованому, але й на локальному рівні. Іншими словами, проблема нівелювання цінностей академічної культури має бути вирішена як на рівні держави (наприклад, через прийняття спеціалізованого закону України), так і на рівні конкретного закладу освіти – школи, ліцею, університету, інституту тощо.

Як ми вже зауважували раніше, вітчизняний законодавець згадує про академічну доброчесність як про базовий принцип державної освітньої політики лише в декількох нормативно-правових актах, зокрема, у Законах України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» [10], від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту» [11], від 06.06.2019 № 2745-VIII «Про фахову передвищу освіту» [12], від 10.02.1998 № 103/98-ВР «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [13], від 01.07.2014 № 1556-VIII «Про вищу освіту» [14] та від 26.11.2015 № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність» [15]. Водночас, про важливість дотримання принципів академічної доброчесності йдеться не тільки в законах України, які стосуються освітнього процесу, але й в багатьох інших законах – переважно правового спрямування. Так, зокрема, складаючи присягу адвоката України, особа урочисто присягає, що дотримуватиметься в майбутньому правил адвокатської етики, чесно й сумлінно забезпечуватиме право осіб на захист і надаватиме відповідну правову допомогу [16]. Також у статті 46 Закону України від 14 жовтня 2014 року №1697-VII «Про прокуратуру» передбачено, що одним із функціональних обов'язків прокурора є дотримання правил прокурорської етики, адже в іншому разі недоброчесність прокурора може стати підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності [17].

Однак, на наше переконання, для вирішення нагальних проблем, які стосуються фіксації випадків академічної недоброчесності, потрібно прийняти окремий спеціалізований закон України.

02 березня 2023 року на базі Національного університету «Києво-Могилянська академія» відбулася презентація проєкту Закону України «Про академічну доброчесність» від 30.08.2022. Участь в активному обговоренні перспектив прийняття цього Закону взяли народні депутати України, зокрема, Голова Верховної Ради України Р. Стефанчук, представники профільних відомств Кабінету Міністрів України, науковці, експерти та студенти. У вітальному слові Голова Українського Парламенту зазначив, що питання академічної культури у вітчизняній науці вже назріло давно, є пріоритетним і водночас досить складним [18].

На відміну від статті 42 Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту», у проєкті цього закону суб'єктами академічної діяльності визнаються не тільки науково-педагогічні працівники й безпосередньо здобувачі освіти, але й особи, залучені до процедур забезпечення якості освіти, особи, залучені до організації і проведення конкурсів у сфері освіти і науки, а також особи, залучені до процесу оцінювання суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності, наукових (творчих) та науково-технічних результатів і проєктів [19].

Особливо важливою вважаємо статтю 10 Проєкту, яка встановлює, що заклади освіти, наукові

установи незалежно від підпорядкування та форми власності зобов'язані встановлювати власні політику та процедури забезпечення академічної доброчесності, що відповідають цьому Закону та іншим нормативно-правовим актам, як складові їхньої академічної культури та системи внутрішнього забезпечення якості освіти, дотримуватися їх у своїй діяльності та оприлюднювати на офіційному сайті закладу освіти, наукової установи [19]. Іншими словами, популяризація ідеї належного дотримання принципів академічної доброчесності на локальному рівні стає головним завданням усіх закладів освіти в Україні. Так, наприклад, дотримання академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Національного університету водного господарства та природокористування є невід'ємною складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в університеті [20]. Сьогодні в університеті прийнято ряд документів, що стосуються академічної доброчесності, зокрема, з-поміж них варто виділити Положення про академічну доброчесність в Національному університеті водного господарства і природокористування [20], Порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, навчально-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату в Національному університеті водного господарства та природокористування [21], Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату [22], Кодекс честі студентів [23]. До того ж Національний університет водного господарства та природокористування є одним із шістдесяти відібраних університетів, що активно беруть участь у Проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти», засновники якого мають на меті об'єднати професійну спільноту освітян для обміну набутим досвідом [24].

Що ж стосується самих випадків академічної недоброчесності, то, на наше переконання, перевагою Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» є те, що в ньому законодавець детально тлумачить конкретний вид академічного правопорушення, натомість проєкт Закону України «Про академічну доброчесність» не містить жодних пояснень щодо визначення певного виду академічного правопорушення. У той же час, перелік діянь, наданих у Проєкті, можна назвати більш вдалим, порівняно із Законом України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту», адже у ньому автори наводять більш точні правопорушення, які відповідають сучасним тенденціям зміни освітнього простору України. Так, зокрема, стаття 14 Проєкту встановлює, що до основних порушень академічної доброчесності варто віднести академічний плагіат; недобросовісне використання результатів власної освітньої, наукової, творчої мистецької діяльності; академічну фабрикацію; академічну фальсифікацію; присвоєння авторства; створення або посередництво у створенні академічного твору на замовлення; несамостійне виконання завдання; порушення вимог щодо оцінювання; протиправний вплив та отримання неправомірної вигоди в академічній діяльності, а також неспроможність реагувати та/або невжиття заходів реагування на виявлені порушення академічної доброчесності [19].

Як свідчить практика, сьогодні найбільш поширеним типом академічного правопорушення залишається звичайне «переписування» чужих наукових робіт, які публікуються як власні. Безсумнівно, виявлення такого типу недоброчесності не викликає труднощів, адже сьогодні кожен студент або викладач має змогу безперешкодно використовувати спеціальні технологічні програми для перевірки оригінальності тексту. У той же час, ми погоджуємося з думкою Д. Сопової, яка зазначає, що такі програми мають ряд суттєвих недоліків, які, на жаль, досить часто не враховуються освітянами [6]. Йдеться передусім про незміненість застосування спеціальної термінології в певній галузі науки чи техніки. Погодьмося, що в юриспруденції такі сталі вирази, як «кримінальне право», «Закон України», «адміністративна відповідальність», «цивільні права та обов'язки» неможливо замінити іншими висловами, адже тоді термінологія не вважатиметься професійною та офіційною. Натомість розробники програм для перевірки текстів на оригінальність майже ніколи не враховують цієї проблеми, через що справді цінні наукові роботи втрачають свій відсоток унікальності.

Висновки. Таким чином, сформована в даний час ситуація у сфері вищої освіти є предметом численних дискусій, а відтак викликає неоднозначну оцінку як експертів, так і звичайних громадян України. До основних причин виникнення академічних правопорушень варто віднести масовість вищої освіти, безперешкодний доступ до мережі Інтернет, а також стрімкий розвиток інформаційних технологій електронного зв'язку.

Проблема щодо академічної доброчесності залишається комплексною, адже для ефективного вирішення потребує системного підходу та спільних зусиль здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Для якісної зміни системи вищої освіти необхідно розробити нові підходи до навчання та вкладання, а також утвердити серед студентів та науково-педагогічних працівників етичні норми академічної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>
2. Стежко З.В., Шалімова Н.С., Андрощук І.І. Академічна доброчесність у вищій освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 3. С. 7-15.
3. Гриньова В.М. Про співвідношення понять "професіоналізм", "професійна культура", "професійна компетентність", "професійна підготовка". *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 74-84.

4. Недипіч А. В. Особливості дотримання принципів академічної. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 14. Т. 1. С. 234-238.
5. Недогібенко Є.В. Академічна доброчесність: складові елементи. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017 № 6. С. 13-21.
6. Сопова Д.О. Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах Європейського Союзу: дис. ... доктора філософії з педагогіки за спеціальністю 011 «Науки про освіту» (Освітні, педагогічні науки), галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2020. 228 с.
7. Теремецький В. І. Правова природа академічної доброчесності в Україні. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 11.03 – 23.03.2019). Варшава, 2019. С. 151–155.
8. Teremetskiy V., Avramova V., Hrubinko A., Krupnova L., Lisohorova K. Ethical And Legal Essence of Academic Integrity In Ukrain. *Journal of Law and Political Sciences*. 2020. Vol. (23) Issue 2/C. P. 320-344. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37701>.
9. Чумак О.В. Концепт категорії академічної доброчесності у вищій освіті. *Theory and methods of educational management*. 2017. № 2(20). С. 112-127.
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
11. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
12. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
13. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
15. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
16. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%8F%D0%B3%D0%B0#w1_1
17. Про прокуратуру: Закон України від 10.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
18. Стефанчук Р. Питання академічної доброчесності — це питання як наукової та академічної чистоти, так і майбутнього України. *Верховна Рада України* : URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Topnovyna/233742.html>
19. Про академічну доброчесність: проєкт Закону України від 30 серпня 2022 року №13(18). *Верховна Рада України*. URL: <http://surl.li/dstdm>
20. Положення про академічну доброчесність у Національному університеті водного господарства та природокористування. URL: <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj>
21. Порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, навчально-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату в Національному університеті водного господарства та природокористування . URL: <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj>
22. Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Національному університеті водного господарства та природокористування. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6316/>
23. Кодекс честі студентів Національного університету водного господарства та природокористування. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4917/>
24. Проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» URL: <https://americancouncils.org.ua/programs/academicq/>

REFERENCES:

1. Vyshcha osvita v Ukraini: hromadska dumka studentiv. Fond «Demokratychni initsiatyvy» im. Ilka Kucheriva. [Higher education in Ukraine: public opinion of students. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation]. URL: <https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv> [in Ukrainian].
2. Stezhko Z., Shalimova N., Androshchuk I. Akademichna dobrochesnist u vyshchii osviti: proiavy ta motyvatsiini chynnyky [Academic integrity in higher education: manifestations and motivation factors]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho - Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*. 2022. № 3(140). S. 7-15. [in Ukrainian].
3. Hrynova V.M. Pro spivvidnoshennia poniat "profesionalizm", "profesiina kultura", "profesiina kompetentnist", "profesiina pidhotovka" [On the corelation of the concepts of «professionalism», «professional culture», «professional competence», «professional training»]. *Pedahohika ta psykhohohiia - Pedagogy and Psychology*. 2014. Vyp. 45. S. 74-84. [in Ukrainian].

4. Nedylich A.V. Osoblyvosti dotrymannya pryntsyviv akademichnoi [Peculiarities of compliance with academic principles]. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2022. № 14. Т. 1. С. 234-238.
5. Nedohibchenko Ye.V. Akademichna dobrochesnist: skladovi elementy. [Scientific integrity: compound elements]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti- Theory and Practice of Intellectual Property*. 2017 № 6. С. 13-21. [in Ukrainian].
6. Sopova D.O. Akademichna chesnist yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v universytetakh Yevropeiskoho Soiuzu: dys. ... doktora filosofii z pedahohiky za spetsialnistiu 011 «Nauky pro osvitu» (Osvitni, pedahohichni nauky), haluz znan 01 Osvita/Pedahohika. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka, Kyiv, [Sopova D.O. Academic integrity as part of future specialists professional training in the universities of the European Union: dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Pedagogy in the specialty 011 "Education Science" (Educational, pedagogical sciences), field of knowledge 01 Education / Pedagogy. Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv] 2020. 228c. [in Ukrainian].
7. Teremetskiy V. Pravova pryroda akademichnoi dobrochesnosti v Ukrainy [The legal nature of academic integrity in Ukraine]. Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti / Zbirnyk naukovykh ese uchashnykiv dystantsiinoho etapu naukovoho stazhuvannya dlia osvitan (Respublika Polshcha, Varshava, 11.03 – 23.03.2019). Varshava, 2019. S. 151-155.
8. Teremetskiy V., Avramova V., Hrubinko A., Krupnova L., Lisohorova K. Ethical And Legal Essence of Academic Integrity In Ukrain. *Journal of Law and Political Sciences*. 2020. Vol. (23) Issue 2/C. P. 320-344. URL: https://drive.google.com/file/d/1_NvjlhM_IrM73_GcUSO0_3p-P7QooZ6/view
9. Chumak O.V. Kontsept katehorii akademichnoi dobrochesnosti u vyshchii osviti [The Concept of the Academic Integrity in Higher Education] *Theory and methods of educational management*. 2017. № 2(20). S. 112-127. [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrainy Pro osvitu [Law of Ukraine on education] vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
11. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on complete general secondary education] vid 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [in Ukrainian].
12. Pro fakhovu peredvyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine On the Professional Pre-Higher and Higher Education] vid 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> [in Ukrainian].
13. Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu) osvitu: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on Professional Vocational (Technical) Education] vid 10.02.1998 № 103/98-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
14. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on High Education] vid 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
15. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on Scientific and Technical Research Activity] vid 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> [in Ukrainian].
16. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on Advocacy and Advocates Activity] vid 05.07.2012 № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%8F%D0%B3%D0%B0#w1_1 [in Ukrainian].
17. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on the Prosecutor's Office] vid 10.10.2014 № 1697-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> [in Ukrainian].
18. Stefanchuk R/ Pytannia akademichnoi dobrochesnosti — tse pytannia yak naukovoї ta akademichnoi chystoty, tak i maibutnoho Ukrainy. Verkhovna Rada Ukrainy [The issue of academic integrity is a matter of both scientific and academic purity and the future of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine]: URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/233742.html> [in Ukrainian].
19. Pro akademichnu dobrochesnist: projekt Zakonu Ukrainy vid 30 serpnia 2022 roku №13(18). Verkhovna Rada Ukrainy. [On Academic Integrity: drafts of Law of Ukraine from 2022, Aug. 30] URL: <http://surl.li/dstdm> [in Ukrainian].
20. Polozhennia pro akademichnu dobrochesnist u Natsionalnomu universyteti vodnoho gospodarstva ta pryrodokorystuvannya [Regulations on Academic Integrity at the National University of Water and Environmental Engineering]. URL: <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj> [in Ukrainian].
21. Poriadok perevirky navchalnykh, kvalifikatsiinykh, navchalno-metodychnykh ta naukovykh robit na naiavnist oznak akademichnoho plahiatu v Natsionalnomu universyteti vodnoho gospodarstva ta pryrodokorystuvannya [Procedure for checking educational, qualification, teaching and research papers for signs of academic plagiarism at the National University of Water and Environmental Engineering]. URL: <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj> [in Ukrainian].
22. Polozhennia pro vyavlennia ta zapobihannia akademichnoho plahiatu v Natsionalnomu universyteti vodnoho gospodarstva ta pryrodokorystuvannya [Regulations on Detection and Prevention of Academic Plagiarism at the National University of Water and Environmental Engineering]. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6316/> [in Ukrainian].

23. Kodeks chesti studentiv Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia [Code of Honour of Students of the National University of Water and Environmental Engineering]. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4917/> [in Ukrainian].

24. Proiekt "Initsiatyva akademichnoi dobrochesnosti ta yakosti osvity" [Project "Initiative for Academic Integrity and Quality of Education".] URL: <https://americancouncils.org.ua/programs/academiy/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.05.2023

УДК 340.12

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-12-17

Васильєв Сергій Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри господарсько-правових

дисциплін та економічної безпеки

Донецький державний університет внутрішніх справ

e-mail: sv.vasiliev2015@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3226-6981>

КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Об'єктивний зміст глобалізації складають різні за їх походженням, механізмами та наслідками процеси, що дозволяє розглядати глобалізацію як складну систему явищ та відносин, яка внутрішньо доволі суперечлива. Вказаний статус глобалізаційних процесів породжує велику різноманітність концепцій та теорій походження та розвитку глобалізації, серед яких окремою групою досліджуються питання глобалізації у сфері права.

Проведено дослідження основних теорій та концепцій процесу правової глобалізації та на їх основі сформульовано загальні тенденції, орієнтири розвитку вітчизняної правової системи.

Продемонстровано основні сучасні наукові позиції щодо сутності та змісту правової глобалізації, що дало можливість висвітлити їх особливості та концептуальність.

Зазначимо, що аналіз наукових теорій свідчить, по-перше, про схильність окремих науковців к аргументації правової глобалізації виключно через сферу економічних, політологічних, соціальних, культурологічних, екологічних, технологічних та інформаційних відносин, а, по-друге, значне розходження думок щодо перспективності розповсюдження глобалізації у правовій сфері.

Запропоновано віднести до найважливіших тенденцій правової глобалізації інтернаціоналізацію внутрішнього права держав; інтерналізацію міжнародного права - інкорпорування міжнародного права у внутрішнє; глобалізацію правового регулювання.

Ключові слова: правова глобалізація, правові системи, гіперглобалісти, трансформісти, теорія глокалізації, теорія детериторізації, теорія конвергенції

Vasyliiev S. CONCEPTS OF LEGAL GLOBALIZATION

The objective content of globalization allows us to consider globalization as a complex system of phenomena and relations, which is internally quite contradictory. The specified status of globalization processes gives rise to a great variety of concepts and theories of the origin and development of globalization, among which a separate group investigates the issue of globalization of law.

The study of the main theories and concepts of the process of legal globalization was conducted, and on their basis the general trends of the development of the domestic legal system were formulated.

The main modern scientific positions on the essence and content of legal globalization were demonstrated, which made it possible to highlight their peculiarities and conceptuality.

The analysis of the concepts of globalization of law shows a significant difference and understanding of the essence, structure and logic of modern processes of globalization. This discrepancy only indicates the ambiguity and contradiction of the phenomenon of globalization itself.

All modern theories of legal globalization can be formally divided into two groups: theories of a negative direction (pessimistic) and theories of a positive direction (optimistic).

The trends in the development of legal globalization include: questions about the sources of law; codification of legal norms; processes of eliminating boundaries between the main categories and institutions of individual branches of law; borrowing legal concepts, categories and institutions of different legal systems; establishment of generally recognized legal standards, etc.

Thus, globalization significantly changes the internal structure of each individual society and state, affects almost all aspects of social relations, directly affects the political and legal processes taking place at the domestic and international levels. Therefore, the conceptualization and theoretical substantiation of the mechanisms of the functioning of the globalization process in the legal field, the identification of development trends, will only contribute to the harmonization and effectiveness of the specified process, and will also allow minimizing various kinds of contradictions that may accompany it.

Key words: legal globalization, legal systems, hyperglobalists, transformists, glocalization theory, deterritorialization theory, convergence theory.